

Крухмаль О.В.

доцент кафедри банківської справи ДВНЗ «УАБС НБУ»

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ УПРАВЛІННЯ ПРОБЛЕМИМИ КРЕДИТАМИ В УКРАЇНІ

Тривалий час для банків залишається актуальною проблема низької якості кредитних портфелів. Проблемна заборгованість за кредитами залишається значною. Погіршення платоспроможності позичальників після фінансової кризи 2008-2009 року призвело до суттєвого збільшення проблемної заборгованості до 11,2% на початок 2011 р. Протягом 2011-2013 рр. проблемна заборгованість зменшувалася до 7,7% на початок 2014 року. Проте внаслідок девальвації гривні, анексії Криму та розгортання конфлікту на Донбасі протягом дев'яти місяців 2014 року частка проблемних кредитів в кредитних портфелях банків України за даними НБУ зросла до 10,8%, а частка недіючих кредитів за цей же період зросла до 18,5%.

Слід зазначити, що дані НБУ суттєво відрізняються від оцінок міжнародних рейтингових агентств, які вважають що часта проблемних кредитів є в кілька разів вищою. Така різниця між оцінками НБУ і міжнародних рейтингових агентств викликана принциповими розбіжностями у підходах до визначення проблемних кредитів, що призводить до різних оцінок обсягів проблемної заборгованості банків.

По-перше, в Україні на рахунках простроченої заборгованості в банках відображається тільки сума тих траншів, за якими зафіксовано порушення строків погашення, а за міжнародною практикою для визначення фактичного обсягу проблемних кредитів необхідно враховувати всю суму кредиту, за яким зафіксовано прострочення. Отже збільшення простроченої заборгованості в Україні на 3 п.п. означає неплатежі по кредитах, що займають набагато більше ніж 3% у кредитному портфелі.

По-друге, у випадку реструктуризації проблемного кредиту банки не відносять його до проблемних, а міжнародні рейтингові агентства вважають такі

кредити за своєю сутністю проблемним.

Отже, проблема регулювання в банківських установах України є більш гострою, ніж можна судити за статистичними даними НБУ.

В теорії існують дві основні стратегії банків щодо регулювання проблемних кредитів: стратегія відновлення якості кредиту та стратегія ліквідації кредиту.

Можливості, що надає стратегія відновлення, банки активно використовували у 2011-2013 рр. Основним методом відновлення, який застосовували банки, була реструктуризація кредитів, що передбачала застосування нової схеми погашення кредиту, зміну строків погашення або надання пільгового періоду в погашенні кредиту. Проте можливості реструктуризації майже вичерпані на сьогодні, оскільки для більшості проблемних позичальників нова реструктуризація навряд зможе відновити спроможність виконувати взяті на себе зобов'язання. Крім реструктуризації банк, з метою відновлення платоспроможності позичальника, може запропонувати позичальнику санацію, що полягає в розробці та реалізації системи заходів, які провадяться спільно банком і позичальником для запобігання його банкрутства. Проте на проведення санації у сучасних умовах українські банки не мають ні фінансових ресурсів ні часу.

Якщо стратегія відновлення є недоцільною банки мають застосовувати методи примусового стягнення кредиту. Проте використання методів ліквідації кредитів в сучасних умовах також обмежено. Значний вплив на якість кредитів має надзвичайно слабка система захисту прав кредиторів. В Україні процес стягнення заборгованості триває від 3 до 5 років, банки несуть судові витрати і в результаті отримують до 50% ринкової вартості заставного майна, яким можна покрити до 50% заборгованості в кращому випадку. Не сприяє покращенню якості кредитних портфелів банків введення мораторію на роботу з іпотечними кредитами фізичних осіб в іноземній валюті.

Як наслідок, на сьогодні маємо кредитну кризу, яка потребує втручання держави, а саме посилення контролю НБУ за кредитними портфелями банків з метою перешкоджання перетворенню їх у фінансові піраміди, врегулювання на законодавчому рівні діяльності колекторів та посилення прав кредиторів.